

CAMELS Göstergeleri Bağlamında Katılım Bankacılığı ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama The Relationship between Participation Banking and Economic Growth in the Context of CAMELS Indicators: A case study in Turkey

Caner DİLBER ^a Mercan HATİPOĞLU ^b

^a Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Çankırı, Türkiye. canerdilber@karatekin.edu.tr

^b Çankırı Karatekin Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, Çankırı, Türkiye. mercanhatipoglu@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı Ekonomik Büyüme CAMELS Yaklaşımı ARDL Modeli	Amaç – Türkiye’deki katılım bankalarının CAMELS göstergeleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Yöntem – Çalışmada yöntem olarak iki farklı ARDL modeli kullanılmış olup, Türkiye’de faaliyet gösteren tüm katılım bankalarının (Albaraka Türk, Emlak Katılım, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım) CAMELS gösterge oranları ve reel GSYH rakamları 2013Q4-2021Q3 dönemini kapsayacak şekilde analiz edilmiştir. Bulgular – Her iki model için değişkenler arasında eş-bütünleşme ilişkisinin mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uzun dönem katsayıları incelendiğinde A (varlık kalitesi) ile ekonomik büyüme arasında negatif, M (yönetim etkinliği) değişkeni ile ise pozitif anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kısa dönem katsayıları incelendiğinde, CC (sermaye yeterliliği) ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunurken, A (varlık kalitesi) değişkeninin sonuçları uzun dönemle paraleldir. L (likidite) değişkeni ve bir önceki dönem değeri ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunurken, E1 (kazanç) değişkeninin bir ve iki önceki dönem değerleri ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Kısa dönemde E2 (kazanç) değişkeninin iki ve üç dönem önceki değerleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki negatif yönlü iken, S (piyasa risklerine duyarlılık) değişkeninin bir, iki, üç ve dört dönem önceki değerleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki pozitifdir. Ayrıca kısa dönemde M (yönetim etkinliği) değişkeninin bir, iki ve üç dönem önceki değerleri ile ekonomik büyüme arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Tartışma – Elde edilen sonuçlar katılım bankacılığının gelir getirmeyen finansmanın toplam finansmana göre oransal olarak daha yüksek olması durumunda ekonomik büyümeye uzun ve kısa dönemde olumsuz etkilerinin olduğunu göstermektedir. Kısa dönemde katılım bankalarının sermaye yeterliliği ve likidite değerleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki negatif yönlü iken bu etki uzun dönemde kaybolmaktadır. Katılım bankalarının kazanç değerleri önceki dönemlerden fiili döneme doğru incelendiğinde, kazanç kalemlerindeki artışın kısa dönemde ekonomik büyümeyi negatif etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Yönetim etkinliği açısından katılım bankaları olumsuzdan olumluya doğru bir gelişim gösterirken, faiz, kur ve enflasyon gibi piyasa risklerinden önceki dönemlere göre daha fazla etkilenmektedirler.
Gönderilme Tarihi 20 Haziran 2022 Revizyon Tarihi 13 Ekim 2022 Kabul Tarihi 30 Ekim 2022	
Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi	

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Keywords: Participation Banking Economic Growth CAMELS Approach ARDL Model	Purpose – The aim of this paper is to investigate the relationship between the CAMELS indicators of participation banks and economic growth in Turkey Design/methodology/approach – Two different ARDL models were established as a method in the study. The CAMELS indicator ratios of all participation banks operating in Turkey and real GDP have been analyzed to cover the period 2013Q4-2021Q3. Findings – It was founded that there is a co-integration relationship between the variables for both models. When the long run coefficients are estimated, it has been determined that there is a negative statistically significant relationship between A (asset quality) and economic growth, and a positive statistically significant relationship with the M (management efficiency) variable. When the short run coefficients are examined, there is a statistically significant and negative relationship between CC (capital adequacy) and economic growth, while the results of the A (asset quality) variable is parallel to the long run. A statistically significant and negative relationship was found between the L (liquidity) variable and the previous period value and economic growth. A statistically significant and positive relationship was found between the values of the E1 (earnings) variable one and two periods ago and economic growth. In the short run, the relationship between the values of the E2 (earnings) variable two and three periods
Received 20 June 2022 Revised 13 October 2022 Accepted 30 October 2022	
Article Classification: Research Article	

Önerilen Atıf / Suggested Citation

Dilber, C., Hatipoğlu, M. (2022). CAMELS Göstergeleri Bağlamında Katılım Bankacılığı ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14 (4), 2972-2993.

ago and economic growth is negative. However, the relationship between the values of the S (sensitivity to market risks) variable one, two, three and four periods ago is positive. In addition, a negative significant relationship was found between the values of the M (management efficiency) variable one, two and three periods ago and economic growth in the short run.

Discussion – The results show that if the non-performing financing of participation banking is proportionally higher than the total financing, it has negative effects on economic growth in the long and short term. While the relationship between the capital adequacy and liquidity values of participation banks and economic growth is negative in the short term, this effect disappears in the long term. When the earnings values of the participation banks are evaluated from the previous periods to the actual period, it is concluded that the increase in earnings items affects the economic growth negatively in the short run. While participation banks show a development from negative to positive in terms of management efficiency, they are more affected by market risks such as interest, exchange rate and inflation compared to previous periods.

1. Giriş

Ülkelerin gelişmişlik seviyeleri ile ilgili oldukça önemli bir kavram olan ekonomik büyüme, ekonomistlerin ve politika yapımcıların üzerinde hassasiyetle durdukları bir konudur. Bir ülkede ekonomik büyümenin gerçekleşebilmesi için gelişmiş bir finansal yapının varlığı büyük bir öneme sahiptir (Levine, 2005). Benzer şekilde Demirgüç-Kunt vd. (2004) reel ekonomik büyümenin gerçekleşmesinde finans sektörünün önemli bir rol üstlendiğini belirtmişlerdir. Finans sektörü içerisinde yer alan en büyük aracı kuruluşlardan biri kuşkusuz bankalardır. Ülkemizde ve dünyada konvansiyonel bankacılık ve finans sistemine bir alternatif veya destekleyici olarak son on beş yılda katılım bankaları ve İslami finans sistemi oldukça hızlı bir şekilde gelişim göstermiştir. İslami finans sektörünün 2017 yılındaki toplam büyüklüğü 2,4 trilyon dolar olarak hesaplanırken 2023 yılında yaklaşık 3,8 trilyon dolara yükseleceği tahmin edilmektedir (Reuters 2020). İslami finans sektörü içerisinde en büyük paya sahip olan aracı kuruluş katılım bankalarıdır. 1,7 trilyon dolar değerindeki aktifleri ile katılım bankaları sistemin yaklaşık %71'lik kısmını temsil etmektedir (Reuters 2020). Türkiye’de 2005 yılında İslami finans kuruluşlarının banka statüsü kazanması ve yapılan yasal düzenlemeler katılım bankacılığının tanınırlığını yükseltmiş, mülk edinme ve yatırım alanlarında katılım bankalarının daha fazla tercih edilebilir olmalarını sağlamıştır. Türkiye’de katılım bankalarının toplam aktifleri yaklaşık 437,1 milyar TL olurken, fon toplama büyüklüğü 322 milyar TL ve fon kullandırma büyüklüğü ise 240,1 milyar TL’dir (TKBB, 2020).

Katılım bankacılığının göstermiş olduğu gelişme, ekonomik büyüme ve katılım bankacılığı ilişkisinin akademik araştırmalara konu olmasını sağlamıştır. Özellikle Furqani ve Mulyany (2009) ile başlayan süreçte, Abduh ve Chowdhury, 2012; Abduh ve Omar, 2012; Manap vd., 2012; Yusof ve Bahlous, 2013; Farahani ve Dastan, 2013; Echchabi ve Azouzi, 2015; Majid ve Kassim, 2015; Hachicha ve Amar, 2015; Imam ve Kpodar, 2016; Kassim, 2016; Boukhatem ve Moussa, 2018; Ledhem ve Mekidiche, 2020 gibi araştırmacılar çeşitli ülkeler için katılım bankacılığı ve ekonomik büyüme ilişkisini inceleyen çalışmalar yapmışlardır. Genellikle katılım bankalarının toplam finansmanları ve toplam mevduat büyüklüğü üzerinden yapılan çalışmalarda, katılım bankalarının ekonomik büyümeye pozitif bir katkı sunduğuna ilişkin kanıtlara ulaşılmıştır.

Toplam finansman, toplam varlıklar ve toplam mevduatlar yanında CAMELS olarak bilinen gösterge oranları bankacılık performansına ilişkin önemli veriler sunabilmektedir. CAMELS altı farklı performans göstergesinin kısaltılmasıdır. Bu göstergeler C (sermaye yeterliliği), A (varlık kalitesi), M (yönetim etkinliği), E (kazanç), L (likidite), S (piyasa risk duyarlılığı) şeklinde tanımlanmaktadır (Wanke vd., 2016).

C (sermaye yeterliliği), riski kontrol edebilmek için gerekli sermayenin ne olması gerektiğini, A (varlık kalitesi), varlıkların takipteki kredilerden etkilenme düzeyini (bu oranın düşmesi varlık kalitesini yükseltmektedir (Sahut ve Mili, 2011:142).), M (yönetim etkinliği), brüt gelirlere karşılık katılan operasyon ve yönetim maliyetlerini, E (kazanç), sahip olunan varlıkların ve öz sermayenin karşılığında elde edilen kazanç düzeyini, L (likidite) kısa vadeli ödeme ve yükümlülüklerin yerine getirilebilme kapasitesini, S (piyasa risk duyarlılığı) varlıkların, sermayenin ve yükümlülüklerin faiz, kur ve enflasyon gibi piyasa risklerine karşı elastikiyetini göstermektedir (Sahut ve Mili, 2011; Altan vd., 2014; Munir vd., 2017; Peltonen, 2018; Karim vd, 2018).

CAMELS bankacılık performans göstergeleri aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır (Ledhem ve Mekidiche, 2020:53).

Tablo 1.CAMELS Göstergeler ve Hesaplama Yöntemi

CAMELS Parametresi	Hesaplanma
C (sermaye yeterliliği)	$\frac{\text{Toplam Yasal Sermaye}}{\text{Risk Ağırlıklı Varlıklar}}$
A (varlık kalitesi)	$\frac{\text{Brüt Gelir Getirmeyen Finansman}}{\text{Toplam Finansman}}$
M (yönetim etkinliği)	$\frac{\text{Operasyon Maliyetleri}}{\text{Brüt Gelir}}$
E (kazanç)-ROA	$\frac{\text{Net Gelir}}{\text{Toplam Varlık}}$
E (kazanç)-ROE	$\frac{\text{Net Gelir}}{\text{Öz Kaynak}}$
L (likidite)	$\frac{\text{Likit Varlık}}{\text{Toplam Varlık}}$
S (piyasa risk duyarlılığı)	$\frac{\text{Net Döviz Açık Pozisyon}}{\text{Toplam Yasal Sermaye}}$

Kaynak; Ledhem ve Mekidiche, 2020, s. 53’den yararlanarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Bankacılık performansı adına önem arz eden yukarıdaki göstergelerin ekonomik büyüme ile olan ilişkisinin incelenmesi, katılım bankacılığı ve ekonomik büyüme ilişkisinin araştırılması noktasında literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; Türkiye’deki katılım bankalarının CAMELS göstergeleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmada iki farklı ARDL modeli kurulmuştur. Çalışmanın literatüre katkısı ve özgünlüğü; katılım bankaları CAMELS göstergelerinin ekonomik büyüme ile olan ilişkisini Türkiye özelinde araştıran ilk çalışma olmasıdır. Çalışmanın bundan sonraki bölümleri literatür, ekonometrik model ve yöntem ve sonuç şeklinde sunulmuştur.

2. Literatür

Katılım bankacılığı ve ekonomik büyüme ilişkisini inceleyen çalışmaların büyük bir çoğunluğu toplam finansman, toplam varlıklar ve toplam mevduatların ekonomik büyümeye etkisini incelemiştir. Genel olarak fikir birliğine ulaşılan sonuç, katılım bankalarının konvansiyonel bankacılıkla benzer şekilde ekonomik büyümeyi pozitif bir şekilde desteklediği yönündedir. Bunun yanında oldukça az sayıdaki çalışmalar katılım bankacılığı ile ekonomik büyüme arasında bir ilişki olmadığını veya negatif bir ilişki olduğunu rapor etmişlerdir. Katılım bankacılığı ve ekonomik büyüme ilişkisini inceleyen literatür özeti tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılım Bankacılığı ve Ekonomik Büyüme Literatür Özeti

Yazar/lar	Ülke/ler	Dönem	Yöntem	Katılım Bankacılığını Temsil Eden Değişken	Sonuç
Furqani ve Mulyany (2009)	Malezya	1997-2005	VAR-VECM- Johansen Granger	Toplam Finansman	Ekonomik büyümeden katılım bankacılığına doğru tek yönlü pozitif ilişki vardır.
Abduh ve Chowdhury (2012)	Bangladeş	2004-2011	VAR-VECM- Johansen Granger	Toplam Mevduatlar ve Toplam Finansman	Çift yönlü uzun ve kısa dönemli pozitif ilişki vardır.

Abduh ve Omar (2012)	Endonezya	2003-2010	ARDL-ECM-Granger	Toplam Finansman	Çift yönlü uzun ve kısa dönemli pozitif ilişki vardır.
Abduh, Brahim ve Omar (2012)	Bahreyn	2000-2010	VAR-VECM-Johansen	Toplam Mevduatlar ve Toplam Finansman	Çift yönlü uzun ve kısa dönemli pozitif ilişki vardır.
Yazdan ve Sadr (2012)	İran ve Endonezya	2000-2010	ARDL-VECM-Granger	Toplam Finansman	Çift yönlü uzun ve kısa dönemli pozitif ilişki vardır.
Manap, Abduh ve Omar (2012)	Malezya	1998-2012	Toda Yamamoto ve Bootstrap Granger	Toplam Finansman	Katılım bankacılığında ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi vardır.
Yusof ve Bahlous (2013)	Bahreyn, Suudi Arabistan, Kuveyt, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Malezya ve Endonezya	2000-2009	VAR Temelli Varyans Ayırıştırma-Etki-Tepki Analizi	Toplam Finansman	Malezya ve Endonezya'da daha güçlü olmak üzere tüm ülkelerde kısa ve uzun dönemli pozitif bir ilişki bulunmaktadır.
Tajgardoon, Behname ve Noormohamadi (2013)	Bahreyn, İran, Malezya, Birleşik Arap Emirlikleri, Pakistan, Kuveyt, Suudi Arabistan, Katar, Irak, Umman, Türkiye ve Yemen	1980-2009	Panel	Toplam Finansman	Sadece kısa dönem için çift yönlü pozitif bir ilişki bulunmaktadır.
Farahani ve Dastan (2013)	Malezya, Endonezya, Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Mısır, Kuveyt ve Katar	2000-2010	Panel-Nedensellik	Toplam Finansman	Çift yönlü uzun ve kısa dönemli pozitif ilişki vardır.

Echchabi ve Azouzi (2013)	Kuveyt	2004-2011	VAR-VECM-Granger	Toplam Finansman	Uzun dönem için negatif, kısa dönemde ise nedensellik ilişkisi yoktur.
Tabash ve Dhankar (2013)	Bahreyn	1990-2008	Johansen Granger	Toplam Finansman	Çift yönlü uzun dönemli pozitif ilişki vardır
Grassa ve Gazdar (2014)	Bahreyn, Suudi Arabistan, Kuveyt, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri	1996-2011	Panel	Toplam Mevduatlar ve Toplam Finansman-Sukuk İhracı	Sukuk dışında katılım bankacılığının gelişmesi ekonomik büyümenin sebebidir.
Al-Oqool, Okab ve Bashayreh (2014)	Ürdün	1980-2012	VAR-VECM-Johansen Granger	Toplam Mevduatlar ve Toplam Finansman	Katılım bankalarının yapmış oldukları finansman ile ekonomik büyüme arasında uzun dönem ve çift yönlü Grenger nedensellik bulunurken, ekonomik büyümeden katılım bankalarının toplam mevduatlarına doğru tek yönlü bir ilişki vardır.
Ellahi ve Saghir (2014)	Pakistan	1980-2013	VAR-VECM-Johansen	Toplam Finansman	Kısa dönem için ilişki bulunmazken uzun dönemde pozitif ilişki vardır.
Majid ve Kassim (2015)	Malezya	1997-2009	ARDL-VECM-VDCs	Toplam Mevduatlar ve Toplam Finansman	Katılım bankacılığının gelişmesinden ekonomik büyümeye tek yönlü, uzun dönem nedensellik ilişkisi vardır.
Echchabi ve Azouzi (2015)	Birleşik Arap Emirlikleri	2004-2011	Eş-bütünleşme-Granger	Toplam Finansman	Nedensellik ilişkisi yoktur.

Elhachemi ve Othman (2015)	İran	1990-2010	ARDL Grenger	Toplam Mevduatlar ve Toplam Finansman	Kısa dönem için ilişki bulunmazken uzun dönemde pozitif ilişki vardır.
Sadraoui ve Hleli (2015)	MENA bölgesi ülkeleri ve Malezya ile birlikte toplam 15 ülke	1993-2004	Panel	Toplam Finansman	Katılım bankacılığı ile ekonomik büyüme arasında güçlü bir ilişki vardır. Katılım bankalarının kullandığı finansmanlar konvansiyonel banka kredilerine oranla daha büyük bir etkiye sahiptir.
Hachicha ve Amar (2015)	Malezya	2000-2011	ECM- Johansen	Toplam Finansman/Toplam Krediler, Toplam Finansman/GSYH	Katılım bankacılığı ile ekonomik büyüme arasında saklı eş-bütünleşme ilişkisi vardır. Ayrıca uzun dönemde ekonomik büyüme katılım bankacılığına duyarlı değilken kısa dönemde bu durumun tersi geçerlidir.
Gheeraert ve Weill (2015)	70 ülke	2000-2005	Tek Aşamalı Stokastik Sınır Modeli /SFA	Toplam Finansman/GSYH, Toplam mevduatlar/GSYH	Katılım bankacılığının gelişmesi ile ekonomik büyüme arasında doğrusal olmayan bir ilişki vardır.
Imam ve Kpodar (2016)	29'u İslam İşbirliği Teşkilatına üye toplam 52 gelişmekte olan ülke	1990-2010	Panel	Toplam Finansman/GSYH, Toplam mevduatlar/GSYH, Topam Varlıklar/GSYH, Varlık Getirisi (ROA), Öz Kaynak Getirisi (ROE) ve Toplam Sermaye Oranı	Katılım bankacılığının gelişmesi ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki vardır.

Kassim (2016)	Malezya	1998-2013	ARDL	Toplam Mevduatlar ve Toplam Finansman	Kısa dönem için ilişki bulunmazken uzun dönemde pozitif ilişki vardır.
Rabaa ve Younes (2016)	Bahreyn, Suudi Arabistan, Tunus, Büyük Britanya ve Birleşik Arap Emirlikleri	2001-2011	Panel	Varlık Getirisi (ROA), Öz Kaynak Getirisi (ROE), Toplam Finansman İçerisindeki Mudârabe+Müşâreke Oranı, Zekat/Net Varlıklar, İslamî Kazançlar/Toplam Kazançlar	Öz kaynak getirisi (ROE) ve toplam finansman içerisindeki mudârabe+müşâreke oranı hariç olmak üzere diğer değişkenler ile ekonomik büyüme arasında pozitif ilişki vardır.
Daly ve Frikha (2016)	Bahreyn, Mısır, Ürdün, Kuveyt, Pakistan, Katar, Suudi Arabistan, Sudan, Türkiye ve Birleşik Arap Emirlikleri	2005-2012	Panel	Varlık Getirisi (ROA), Öz Kaynak Getirisi (ROE), Toplam Mevduatlar, Toplam Yatırımlar, Toplam Gelir, Toplam Şube ve Çalışan Sayısı	Katılım bankası değişkenlerinden (ROE), (ROA), ve şube sayısı değişkenleri ile ekonomik büyüme arasında pozitif ilişki vardır.
Jobarteh ve Ergec (2017)	Türkiye	2005-2015	VECM ve Grenger	Toplam Mevduatlar ve Toplam Finansman	Kısa ve uzun dönemde katılım bankacılığının gelişmesinden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü nedensellik vardır.
Tabash ve Anagreh (2017)	Birleşik Arap Emirlikleri	1990-2014	ECM-Johansen ve Grenger	Toplam Yatırımlar	Katılım bankacılığının gelişmesinden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü nedensellik vardır.
Boukhatem ve Moussa (2018)	MENA bölgesinde bulunan 13 farklı ülke	2000-2014	Panel	Özel Sektöre Sunulan Toplam Finansman/GSYH	Katılım bankacılığı ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki vardır.
Çakar, Güngör ve Karakaş (2018)	Türkiye	2005-2016	Johansen ve Granger	Toplam Mevduatlar, Toplam Finansman ve Toplam Yatırımlar	Ekonomik büyümeden katılım bankacılığının toplam finansmanlarına

					doğru tek y6nl6 nedensellik ilişkisi vardır.
--	--	--	--	--	--

Çonkar, Canbaz ve Arifoğlu (2018)	Türkiye	2007-2015	Toda-Yamamoto ve Grenger	Toplam Finansman	Katılım bankacılığı ile ekonomik büyüme arasında nedensellik ilişkisi yoktur.
Afandi ve Amin (2019)	Endonezya (33 farklı il)	2013-2017	Panel	İşletme Sermayesi, Yatırım Finansmanı ve Tüketici Finansmanı	Katılım bankacılığı ile ekonomik büyüme arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
Setiawan (2019)	Endonezya	2005-2016	TOLS	Toplam Finansman	Ekonomik büyümenin sektörel bazda incelendiği çalışmada katılım bankacılığı tüm sektörlerdeki büyüme ile pozitif ilişkilidir.
Jawad ve Christian (2019)	24 farklı ülke	2004-2014	Panel	Toplam Finansman, Toplam Varlıklar	Katılım bankacılığı ile ekonomik büyüme arasında pozitif ilişki vardır.
Marlina (2019)	Java Adasındaki 6 il	2009-2018	Panel	Toplam Mevduatlar	Ekonomik büyüme, istihdam ve kişisel refah ile katılım bankacılığının büyümesi arasında pozitif ilişki bulunmaktadır.
Sukmana, Taqwa ve Widiastuti (2019)	Endonezya	2003-2015	ARDL ve Johansen	Toplam Finansman	Sadece uzun dönem, anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.
Bozik, (2020)	Türkiye	2006-2017	VAR Temelli Grenger ve Johansen	Toplam Finansman	Değişkenler arasında nedensellik ilişkisi yoktur.
Ledhem ve Mekidiche (2020)	Malezya, Endonezya, Türkiye, Suudi Arabistan ve Brunei	2014-2018	Panel	CAMELS	Katılım bankacılığı performans göstergelerinden ROE (Öz Kaynak Getirisi) hariç olmak üzere diğer göstergeler ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ilişki yoktur.

Bektaş ve Baykuş (2020)	Türkiye	2006Q1-2020Q2	Toda-Yamamoto	Toplam Finansman	Değişkenler arasında nedensellik ilişkisi yoktur.
Bilman (2020)	Türkiye	2005:4 2020:1	Geleneksel ve Doğrusal Olmayan Grender	Toplam Finansman	Değişkenler arasında nedensellik ilişkisi yoktur.
Bendriouch, Satt ve M'hamdi (2020)	Bahreyn, BAE, Kuveyt, Umman ve Suudi Arabistan	2010-2017	Panel	Varlık getirisi (ROA), Toplam Varlıklar, Aktif Kalitesi, Yönetim Kalitesi, Kredi Riski, Sermaye Yeterlilik Oranı	Katılım bankacılığı ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve pozitif ilişki vardır.
Gani ve Bahari (2021)	Malezya	1998-2017	ARDL	Toplam Finansman, Toplam Mevduatlar ve Toplam Varlıklar	Sadece toplam finansman ve toplam mevduatlar ile uzun dönem pozitif ilişki bulunmaktadır.
Alafif ve Shaheen (2021)	Suudi Arabistan	1990-2015	ARDL	Toplam Finansman	Katılım bankacılığı ile ekonomik büyüme arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.
Vural (2022)	Türkiye	2005Q1-2020Q1	Toda-Yamamoto	Toplam Finansman	Geleneksel bankacılık kredi hacimleri içindeki katılım bankacılığı kredi hacimlerinden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi vardır.
Pratami, Feriyanto, Sriyana ve Pratama (2022)	Malezya, Edonezya ve Singapur	2016Q1-2020Q4	Panel	Müşareke, Murabaha, Mudaraba, İstisna, İcare Selem ve Diğer Finansmanın Toplam Finansman İçindeki Yüzdeleri	Mudaraba finansmanı anlamsız, müşareke, murabaha, icare selem ve diğer finansman pozitif, istisna ise negatif ilişkilidir.

Yapılan literatür incelemesi neticesinde katılım bankacılığının ekonomik büyümeye genel ölçüde katkı sunduğu ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır. Bunun yanında literatürdeki az sayıda çalışmada katılım bankacılığının ekonomik büyümeye katkı sunmadığı rapor edilmiştir. Özellikle Türkiye özelinde yapılan çalışmalarda katılım bankacılığı ile ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi istenen yönde ve düzeyde değildir. Sonuçların birbirinden farklılık göstermesi incelenen ülke veya ülke gruplarının, dönemin ve tercih edilen ekonometrik yöntemlerin birbirinden farklı olmasının doğal sonucudur. Bu çalışmanın

literatürden farkı ve özgünlüğü ise katılım bankaları CAMELS göstergelerinin ekonomik büyüme ile olan ilişkisini Türkiye özelinde araştıran ilk çalışma olması ve tercih edilen ekonometrik yöntemin diğer çalışmalardan farklılık göstermesidir.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Bu çalışmada model olarak iki farklı ARDL (Autoegressive Distributed Lag) modeli kurulmuştur. Türkiye’de faaliyet gösteren tüm katılım bankalarının (Albaraka Türk, Emlak Katılım, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım) CAMELS olarak bilinen performans göstergeleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmanın hipotezi aşağıdaki şekildedir.

H₁: Türkiye’deki katılım bankaları CAMELS performans göstergeleri ile ekonomik büyüme arasında uzun ve kısa dönem için pozitif bir ilişki vardır.

3.2. Veri Seti

Çalışmada ekonomik büyümeyi temsilen reel GSYH değişkeni kullanılmıştır. Reel GSYH’ya ilişkin veri seti TÜİK veri tabanından elde edilmiştir. Katılım bankalarının CAMELS performans göstergelerine ilişkin veriler IFSB (Islamic Financial Services Board) tarafından paylaşılan veriler üzerinden derlenmiştir. IFSB katılım bankalarına ilişkin verileri 2013Q4 itibariyle paylaşmaktadır. Bu sebeple çalışmada 2013Q4-2021Q3 dönemi seçilmiş ve verisi elde edilebilecek en uzun dönem değerlendirmeye alınmıştır.

3.2.1. Değişken Tanımları

Çalışmada kullanılan değişkenlerin tanımları ve kaynakları tablo 3’deki gibidir.

Tablo 3. Değişken Tanımları ve Kaynakları

Değişken	Tanım	Kaynak
LNGDP	Logaritmik Reel GSYH	TÜİK
CC	Sermaye Yeterliliği (Toplam Yasal Sermaye/Risk Ağırlıklı Varlıklar)	IFSB
A	Varlık Kalitesi (Brüt Gelir Getirmeyen Finansman/Toplam Finansman)	IFSB
M	Yönetim Etkinliği (Operasyon Maliyetleri/Brüt Gelir)	IFSB
E1	Kazanç (Net Gelir/Toplam Varlık-ROA)-Varlık Getirisi	IFSB
E2	Kazanç (Net Gelir/Öz Kaynak-ROE)- Öz Kaynak Getirisi	IFSB
L	Likidite (Likit Varlık/Toplam Varlık)	IFSB
S	Piyasa Risk Duyarlılığı (Net Döviz Açık Pozisyon/Toplam Yasal Sermaye)	IFSB

Ekonomik büyümeyi temsilen seçilen reel GSYH değişkeni mevsim etkisinden arındırılmış ve logaritmik formda modellere dâhil edilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Çalışmada kullanılan verilere ilişkin korelasyon matrisi, tanımlayıcı istatistikler ve ADF ve PP birim kök testleri tablo 4, 5 ve 6’da sunulmuştur.

Tablo 4. Korelasyon Matrisi

	LNGDP	CC	A	M	E1	E2	L	S
LNGDP	1							
CC	-,469**	1						
A	-,660**	,464**	1					
M	-,802**	,456**	,759**	1				
E1	-,572**	,315	,598**	,499**	1			
E2	-,458**	,454**	,609**	,438*	,782**	1		
L	-,181	,224	,238	,184	,199	,171	1	
S	-,089	,409*	,199	,148	-,129	,014	,107	1

Not: ** (%1), * (%5) düzeylerinde anlamlılık. Spearman's rho

Değişkenlerin korelasyon matrisi incelendiğinde bağımsız değişkenlerden M ve A arasında %75 (yüksek) ve E1 ve E2 arasında %78 (yüksek) korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Bağımsız değişkenlerden CC, A, M, E1 ve E2 ile bağımlı değişken LNGDP arasında negatif korelasyon ilişkisi bulunurken L ve S değişkenleri anlamsızdır. Çalışmada anlamlı ve yüksek korele olan bağımsız değişkenler ayrı modeller içinde değerlendirilmiştir.

Tablo 5. Tanımlayıcı İstatistikler

	LNGDP	CC	A	M	E1	E2	L	S
Ortalama	20.54531	0.163365	0.040831	0.442217	0.011842	0.141466	0.527283	0.002946
Medyan	20.53074	0.165143	0.038598	0.456464	0.012327	0.147961	0.513797	0.004421
Maximum	21.34090	0.191000	0.065063	0.548019	0.017239	0.217162	0.723757	0.018625
Minimum	19.97721	0.139733	0.030536	0.349000	0.003946	0.042411	0.395486	-0.028242
Std. Dev.	0.384322	0.015059	0.009011	0.066413	0.003231	0.041171	0.078662	0.011367
Çarpıklık	0.319139	0.066140	1.154280	0.165219	-0.717238	-0.653385	0.804535	-1.100998
Basıklık	2.081742	1.744731	3.895286	1.553971	3.229942	3.189335	3.072229	4.287599
Jarque-Bera	1.667464	2.124264	8.174646	2.933587	2.814129	2.324659	3.459099	8.675592
Olasılık	0.434425	0.345718	0.016784	0.230664	0.244861	0.312757	0.177364	0.013065
Gözlem	32	32	32	32	32	32	32	32

Tablo 5'de değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. E1, E2 ve S değişkenleri için çarpıklık değerlerinin negatif ifadeler alması değişkenlerin sola çarpık bir dağılım gösterdiğini, diğer değişkenlerin ise sağa çarpık dağılım gösterdiğini ifade etmektedir. Çarpıklık değerlerinin tüm değişkenler için (-3, +3) aralığında olması verinin çarpık yapıda olmadığını gösterirken standart sapma değerleri GSYH için en yüksek düzeydedir. Bu durum Türkiye'de ekonomik büyümenin dönemler içinde volatilitésinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 6. ADF ve PP Birim Kök Test İstatistikleri

Düzye	ADF (Augmented Dickey Fuller)								
		LNGDP	CC	A	M	E1	E2	L	S
Sabit	t-Statistic	2.1024	-1.8782	-2.1484	-1.0925	-2.3494	-1.9675	-1.6223	-6.1109
	Prob.	0.9998	0.3377	0.2282	0.7061	0.1638	0.2988	0.4592	0.0000
Sabit ve Trend	t-Statistic	-1.5737	-2.8658	-2.6381	-1.6595	-2.6645	-2.5450	-5.2481	-4.5151
	Prob.	0.7803	0.1866	0.2673	0.7449	0.2569	0.3060	0.0009	0.0060
Düzye	PP (Phillips Perron)								
		LNGDP	CC	A	M	E1	E2	L	S
Sabit	t-Statistic	2.0543	-1.7730	-2.2906	-1.0928	-2.4055	-1.9675	-3.7358	-6.6323
	Prob.	0.9998	0.3863	0.1811	0.7059	0.1485	0.2988	0.0083	0.0000
Sabit ve Trend	t-Statistic	-1.2467	-2.9205	-2.6381	-1.8682	-2.6645	-2.6077	-5.2443	-10.026
	Prob.	0.8824	0.1701	0.2673	0.6466	0.2569	0.2796	0.0009	0.0000

Birinci Fark	ADF (Augmented Dickey Fuller)								
		LNGDP	CC	A	M	E1	E2	L	S
Sabit	t-Statistic	-7.1661	-6.6487	-4.7285	-4.1095	-5.6442	-5.4071	-6.1486	-6.1485
	Prob.	0.0000	0.0000	0.0007	0.0035	0.0001	0.0001	0.0000	0.0000
Sabit ve Trend	t-Statistic	-7.9340	-6.5593	-4.7153	-3.3775	-5.5414	-5.3189	-2.8897	-4.0329
	Prob.	0.0000	0.0000	0.0039	0.0773	0.0005	0.0008	0.1828	0.0202
Birinci Fark	PP (Phillips Perron)								
		LNGDP	CC	A	M	E1	E2	L	S
Sabit	t-Statistic	-7.0676	-6.6487	-4.9320	-4.7359	-5.8536	-5.5456	-16.2283	-24.549
	Prob.	0.0000	0.0000	0.0004	0.0007	0.0000	0.0001	0.0000	0.0001
Sabit ve Trend	t-Statistic	-7.9975	-6.5593	-4.9305	-4.7000	-5.7031	-5.3990	-21.3374	-23.9909
	Prob.	0.0000	0.0000	0.0022	0.0038	0.0003	0.0007	0.0000	0.0000

Tabloda LNGDP, CC, A, M, E1 ve E2 değişkenlerinin ADF ve PP test istatistik değerleri incelendiğinde değişkenlerin sabitli ve sabit+trendli modeller için birinci farkta durağanlaştığı gözlemlenmektedir. L değişkeninin ADF test istatistik değerlerine göre sabit+trendli model için ve PP test istatistik değerlerine göre sabitli ve sabit+trendli modeller için seviyede durağan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. S değişkeni ise hem ADF hem de PP test istatistik değerlerine göre sabitli ve sabit+trendli modeller için seviyede durağandır. Sonuç olarak LNGDP, CC, A, M, E1 ve E2 değişkenlerinin I(1), L ve S değişkenlerinin ise I(0) düzeyinde durağanlaşması nedeniyle, araştırmada Peseran ve Shin (1997) tarafından geliştirilen ve açıklayıcı değişkenlerin I(0) ve I(1) olmaları durumunda doğru tahminler yapmaya imkân sağlayan ARDL modeli tercih edilmiştir.

Değişkenlerin korelasyon matrisi incelendiğinde M ve A, E1 ve E2 bağımsız değişkenlerinin yüksek düzeyde korele oldukları ve aynı model içinde analize dahil edilmeleri halinde çoklu doğrusal bağıntı problemine neden olacakları göz önüne alınarak çalışmada iki farklı ARDL modeli kullanılmıştır. Birinci modelde A, E1 ve seviyede durağan olan L değişkeni, ikinci modelde ise M, E2 ve seviyede durağan olan S değişkeni birlikte değerlendirilmiştir.

4. Bulgular

LNGDP, CC, A, M, E1 ve E2 değişkenlerinin I(1), L ve S değişkenleri ise I(0) düzeyinde durağanlaştığı birim kök testleri sonuçlarında belirtilmişti. Nazlıoğlu vd'ne (2013) göre değişkenlerin farklı seviyelerde durağan olması durumunda Engle-Granger (1987) ve Johansen-Juselius (1997) gibi yöntemlere başvurulamamaktadır. Bu sebeple Peseran ve Shin (1997) tarafından geliştirilen ve açıklayıcı değişkenlerin I(0) ve I(1) olmaları durumunda doğru tahminler yapmaya imkân sağlayan ARDL modeli kullanılmıştır. Eş-bütünleşme ilişkisine yönelik olarak kurulan ARDL modelleri denklem (1) ve denklem (2)'deki gibi yazılmaktadır (Tabash vd., 2022:7).

$$\begin{aligned} \Delta \ln(GDP)_t = & a_0 + \delta_1(CC)_{t-1} + \delta_2(A)_{t-1} + \delta_3(L)_{t-1} + \delta_4(E1)_{t-1} + \delta_5 \ln(GDP)_{t-1} \\ & + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_1 \Delta(CC)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_2 \Delta(A)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_3 \Delta(L)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_4 \Delta(E1)_{t-1} \\ & + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_5 \Delta \ln(GDP)_{t-1} + \varepsilon_t \end{aligned} \quad (1)$$

$$\begin{aligned} \Delta \ln(GDP)_t = & a_0 + \delta_1(E2)_{t-1} + \delta_3(M)_{t-1} + \delta_4(S)_{t-1} + \delta_5 \ln(GDP)_{t-1} \\ & + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_1 \Delta(E2)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_3 \Delta(M)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_4 \Delta(S)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_5 \Delta \ln(GDP)_{t-1} + \varepsilon_t \end{aligned} \quad (2)$$

Değişkenler arasında eş-bütünleşme ilişkisi $H_0: \theta_1 = \theta_2 = \theta_3$ boş hipotezine yönelik olarak F-testi ile sınanmaktadır. (Narayan, 2005: 1981). Öncelikle VAR modeli kurularak her iki model için gecikme uzunluğu tespit edilmiştir. Akaike bilgi kriterine göre yapılan değerlendirmede birinci ve ikinci model için 2 gecikmenin uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Kurulan ARDL (2, 2, 2, 2, 2) ve ARDL (2, 2, 2, 2) modellerinin tanısıl istatistik değerleri incelenmiştir. Birinci model için Jarque-Bera = 5,6021 (0,0607), Breush-Godfrey=1,5814 (0,2428), Breush-Pagan-Godfrey = 1,0404 (0,4659) şeklinde hesaplanmıştır. İkinci model için Jarque-Bera =

5,6086 (0,0605), Breush-Godfrey=0,4864 (0,6236), Breush-Pagan-Godfrey = 0,9851 (0,4933) şeklinde hesaplanmıştır. Modellerde oto-korelasyon ve değişen varyans sorunları bulunmayıp normal dağılım mevcuttur. Modellere ilişkin yapılan sınır testi sonuçları tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Sınır Testi Sonuçları

ARDL (2, 2, 2, 2, 2)						ARDL (2, 2, 2, 2)					
			Anlamlılık Düzeyi	Alt Sınır	Üst Sınır				Anlamlılık Düzeyi	Alt Sınır	Üst Sınır
P	F İstatistik	6,6712	10%	2.525	3.56	P	F İstatistik	5.076083	10%	2.676	3.586
2	k	4	5%	3.058	4.223	2	k	3	5%	3.272	4.306
			1%	4.28	5.84				1%	4.614	5.966

Tabloda verilen sınır testi istatistiklerine göre birinci model için hesaplanan F-İstatistik değeri %1 anlamlılık düzeyinde alt ve üst sınır değerlerinden yüksektir. İkinci model için hesaplanan F-İstatistik değeri ise %5 anlamlılık düzeyinde alt ve üst sınır değerlerinden yüksektir. Bu durumda H=0 hipotezi reddedilemezken her iki model için değişkenler arasında uzun dönem eş-bütünleşme ilişkisinin mevcut olduğu söylenebilir. Tabloda p gecikme değerini k ise bağımsız değişken sayısını ifade etmektedir.

Bu aşamadan sonra uzun ve kısa dönem katsayılarını hesaplamak için gecikme uzunlukları serbest bırakılarak tekrar model tahmininde bulunmaktadır. Gecikme uzunlukları serbest bırakılarak kurulan uzun dönem ARDL (p, p, p, p, p) ve ARDL (p, p, p, p) modellerine ilişkin denklemler, denklem (3) ve (4)’teki gibi yazılmaktadır (Tabash, vd., 2022:7).

$$\ln(GDP)_t = \beta_0 \sum_{i=1}^{\rho} \beta_1 \ln(GDP)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_2 (CC)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_3 (A)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_4 (L)_{t-1} \quad (3)$$

$$\ln(GDP)_t = \beta_0 \sum_{i=1}^{\rho} \beta_1 \ln(GDP)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_2 (E2)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_3 (M)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_4 (S)_{t-1} + \varepsilon_t \quad (4)$$

Denklemlerde yer alan p ifadesi bağımlı ve bağımsız değişkenler için gecikme uzunluklarını temsil etmektedir. $\hat{I}_{\max} = 5$ alınan modellerde Akaike Bilgi Kriterine göre birinci model için ARDL (3, 3, 3, 2, 3), ikinci model için ise ARDL (3, 5, 5, 5) en uygun model olarak belirlenmiştir.

ARDL modellerinde kısa dönemli ilişkiye ait katsayıların hesaplanması hata düzeltme modeline dayanmaktadır. Model içerisinde negatif ve anlamlı çıkması beklenen hata düzeltme modeline ilişkin katsayı, kısa dönemde oluşacak bir dengesizliğin kaç dönem sonra düzelebileceğini göstermektedir (Karagöl vd., 2007) Kısa dönemli ilişkiye ait katsayıların hesaplanması için kurulacak hata düzeltme modeli denklem (5) ve (6)’da ki gibi yazılmaktadır (Tabash, vd., 2022:8).

$$\Delta \ln(GDP)_t = \beta_0 \sum_{i=1}^{\rho} \beta_1 \Delta \ln(GDP)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_2 \Delta(CC)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_3 \Delta(A)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_4 \Delta(L)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_5 \Delta(E1)_{t-1} + \theta ECT_{t-1} + \varepsilon_t \quad (5)$$

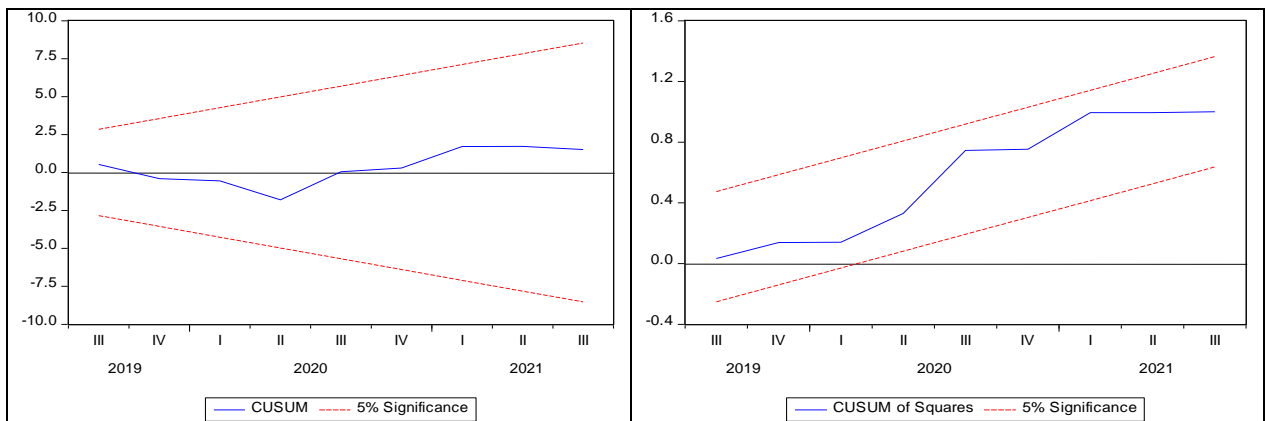
$$\Delta \ln(GDP)_t = \beta_0 \sum_{i=1}^{\rho} \beta_1 \Delta \ln(GDP)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_2 \Delta(E2)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_3 \Delta(M)_{t-1} + \sum_{i=0}^{\rho} \beta_4 \Delta(S)_{t-1} + \theta ECT_{t-1} + \varepsilon_t \quad (6)$$

Tablo 8. ARDL (3, 3, 3, 2, 3) Modeli

Değişken	Katsayı	t-istatistik
LNGDP(-1)	-0.330118	-1.179751
LNGDP(-2)	0.292589	1.052549
LNGDP(-3)	0.219192	0.951172
CC	-3.737031	-2.243464*
CC(-1)	-1.181253	-0.899225
CC(-2)	0.912924	0.590578
CC(-3)	-1.886902	-1.141114
A	-2.667882	-1.597356
A(-1)	-3.992873	-2.041703*
A(-2)	-1.658305	-0.881438
A(-3)	-2.358382	-1.202996
L	-0.337575	-1.898572*
L(-1)	0.027821	0.162692
L(-2)	0.382106	1.866469*
E1	-4.395137	-0.800144
E1(-1)	-2.153898	-0.457023
E1(-2)	-3.260451	-0.636766
E1(-3)	-8.091169	-1.723431
C	17.76427	1.909556*
T	0.042492	2.0648902*
Tanısal Testler		
R ²	0,996	
\bar{R}^2	0,990	
X ² _{Norm}	3,750 [0,153]	
X ² _{LM}	4,505 [0,066]	
X ² _{BPG}	0,487 [0,910]	
X ² _{Ramsey}	1,604 [0,240]	

Not: X²_{Norm} Jarque-Bera testi normal dağılım, X²_{BPG} Breush-Pagan-Godfrey testi değişen varyans, X²_{LM} Breush-Godfrey testi oto-korelasyon sorununu tespit etmektedir. * (%10) ** (%5), *** (%1).

ARDL (3, 3, 3, 2, 3) modelinin tahmini ve tanısal testlere ilişkin sonuçları tablo 8'deki gibidir. Modelde değişen varyans ve oto-korelasyon sorunları bulunmazken model normal dağılım özelliğine sahiptir. LNGDP değişkeninin trend özelliği içermesinden dolayı modele trend değişkeni eklenmiştir. Modelin parametre istatistiklerine ilişkin yapılan CUSUM ve CUSUM-Q testleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1. CUSUM ve CUSUM-Q Grafikleri (Model 1)

CUSUM ve CUSUM-Q grafikleri incelendiğinde ilgili dönem boyunca parametre değerlerinde bir istikrarsızlık olmadığı ve tahminlerin kararlı olduğu anlaşılmaktadır. Tahmin edilen ARDL (3, 3, 3, 2, 3) modeline ilişkin uzun dönem katsayıları tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. ARDL (3, 3, 3, 2, 3) Modelinin Uzun Dönem Katsayıları

Değişken	Katsayı	t-istatistik
CC	-7.200290	-1.862368
A	-13.04774	-2.287422**
L	0.088413	0.198732
E1	-21.87443	-1.683789
C	17.76427	1.909556
T	0.051924	7.370917***

Not: ** (%5), *** (%1) düzeylerinde anlamlılık.

Tablo incelendiğinde katılım bankalarının A (Varlık Kalitesi=Gelir Getirmeyen Finansman/Toplam Finansman) değişkeni ile LNGDP değişkeni arasında negatif ve anlamlı ilişki bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile katılım bankalarının varlık kalitesi ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemde negatif bir ilişki vardır. Bu sonuca göre gelir getirmeyen finansman sabitken, katılım bankalarının sunmuş oldukları toplam finansmanın artması A'nın düşmesine ve ekonomik büyümenin artmasına sebep olur. Diğer yandan, gelir getirmeyen finansmanın toplam finansmana göre oransal olarak daha fazla artması A'nın yükselmesine ve ekonomik büyüme açısından olumsuz sonuçlar ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Katılım bankalarının diğer performans göstergeleri olan CC (sermaye yeterliliği), L (likidite) ve E1 (kazanç) değişkenleri ile LNGDP değişkeni arasında uzun dönemde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Modele eklenen trend değişkeni ise anlamlı bulunmuştur.

Tablo 10. ARDL (3, 3, 3, 2, 3) Modelinin Hata Düzeltme Sonuçları

Değişken	Katsayı	t-istatistik
D(LNGDP(-1))	-0.511781	-3.069069**
D(LNGDP(-2))	-0.219192	-1.496291
D(CC)	-3.737031	-4.099369***
D(CC(-1))	0.973978	0.775038
D(CC(-2))	1.886902	1.795613
D(A)	-2.667882	-2.306529**
D(A(-1))	4.016688	2.784950
D(A(-2))	2.358382	1.776857
D(L)	-0.337575	-3.239000**
D(L(-1))	-0.382106	-3.640390***
D(E1)	-4.395137	-1.553923
D(E1(-1))	11.35162	3.610533***
D(E1(-2))	8.091169	2.444320**
ECT(-1)*	-0.818337	-5.743880***

Not: ** (%5), *** (%1) düzeylerinde anlamlılık.

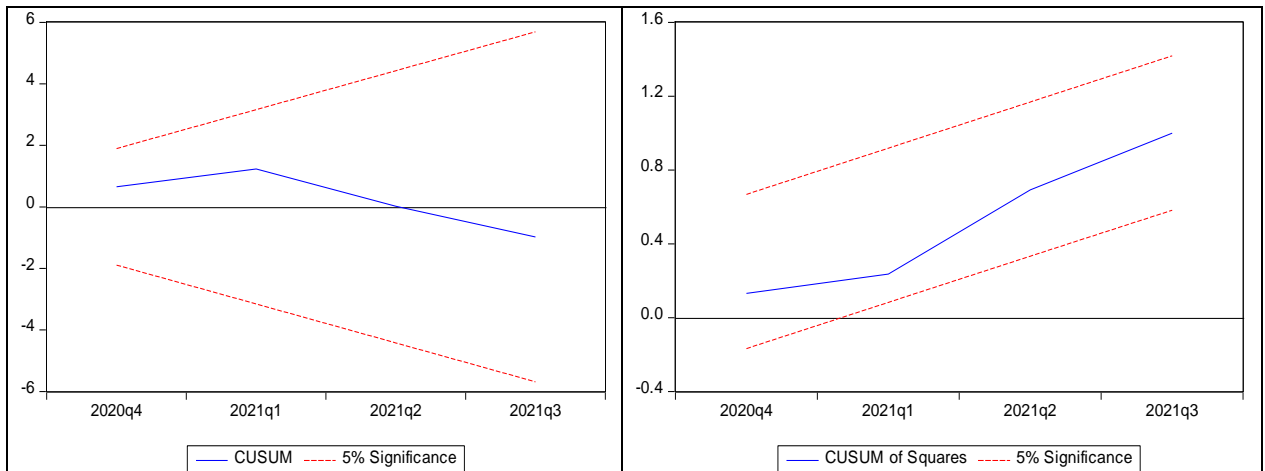
Modelin hata düzeltme sonuçları ve kısa dönem katsayıları incelendiğinde CC (sermaye yeterliliği) değişkeni ile LNGDP değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki bulunurken CC değişkeninin bir ve iki dönem önceki değerleri ile LNGDP arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. A (Varlık Kalitesi) ile LNGDP arasındaki ilişki incelendiğinde sonuçların uzun dönem ile paralel olduğu ve A değişkeninin bir ve iki dönem önceki değerleri ile LNGDP arasında kısa dönemli anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. L (likidite) değişkeni ve bir önceki dönem değeri ile LNGDP değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki bulunurken, E1 (kazanç) değişkeninin bir ve iki önceki dönem değerleri ile LNGDP değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Modelin hata düzeltme katsayısı kısa dönemde ortaya çıkan bir dengesizliğin ($1/0,818 \approx 1,2$) 1 dönem sonra düzeltilebildiğini göstermektedir.

Tablo 11. ARDL (3, 5, 5, 5) Modeli

Değişken	Katsayı	t-istatistik
LNGDP(-1)	0.075883	0.193591
LNGDP(-2)	-0.136459	-0.545867
LNGDP(-3)	-0.446852	-1.477139
E3	0.470072	1.256399
E3(-1)	-0.020088	-0.074320
E3(-2)	-0.495406	-1.441672
E3(-3)	0.015125	0.045504
E3(-4)	0.468089	1.392100
E3(-5)	0.368765	1.439654
M	-0.305637	-0.341134
M(-1)	1.613509	2.221024
M(-2)	2.059657	2.131926
M(-3)	0.007080	0.011109
M(-4)	1.481286	1.799770
M(-5)	0.928938	1.486078
S	-5.901889	-3.896797
S(-1)	-4.051603	-2.079729
S(-2)	-5.572586	-2.256619
S(-3)	-4.479561	-1.899464
S(-4)	-1.899087	-1.140964
S(-5)	-2.034748	-1.391357
C	26.57583	2.990070**
T	0.101291	3.725711**
Tanısal Testler		
R ²	0,998	
\bar{R}^2	0,990	
X ² Norm	1,775 [0,411]	
X ² LM	4,707 [0,175]	
X ² BPG	0,610 [0,799]	
X ² Ramsey	2,711 [0,198]	

Not: X²Norm Jarque-Bera testi normal dağılım, X²BPG Breush-Pagan-Godfrey testi değişen varyans, X²LM Breush-Godfrey testi oto-korelasyon sorununu tespit etmektedir. * (%10) ** (%5), *** (%1).

ARDL (3, 5, 5, 5) modelinin tahmini ve tanısal testlere ilişkin sonuçları tablo 11'deki gibidir. Modelde değişen varyans ve oto-korelasyon sorunları bulunmazken model normal dağılım özelliğine sahiptir. LNGDP değişkeninin trend özelliği içermesinden dolayı modele trend değişkeni eklenmiştir. Modelin parametre istatistiklerine ilişkin yapılan CUSUM ve CUSUM-Q testleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1. CUSUM ve CUSUM-Q Grafikleri (Model 2)

CUSUM ve CUSUM-Q grafikleri incelendiğinde ilgili dönem boyunca parametre değerlerinde bir istikrarsızlık olmadığı ve tahminlerin kararlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tahmin edilen ARDL (3, 5, 5, 5) modeline ilişkin uzun dönem katsayıları tablo12’de sunulmuştur.

Tablo 12. ARDL (3, 5, 5, 5) Modelinin Uzun Dönem Katsayıları

Değişken	Katsayı	t-istatistik
E2	0.535055	2.079137
M	3.837552	4.604187**
S	-15.88100	-2.096101
C	26.57583	2.990070
T	0.067195	10.67600***

Not: ** (%5), *** (%1) düzeylerinde anlamlılık.

Yapılan model tahmini sonuçlarına göre M (yönetim etkinliği) değişkeni ile LNGDP arasında uzun dönemli istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Diğer bir ifade ile katılım bankalarının yönetsel olarak verimlilikleri arttıkça uzun dönemde ekonomik büyümeye pozitif bir katkı sunmaktadırlar. Modeldeki diğer değişkenler olan E2 (kazanç) ve S (piyasa risklerine duyarlılık) ile LNGDP arasında uzun dönemde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Modele eklenen trend değişkeni anlamlı bulunmuştur.

Tablo 13. ARDL (3, 5, 5, 5) Modelinin Hata Düzeltme Sonuçları

D(LNGDP(-1))	0.583311	3.388313**
D(LNGDP(-2))	0.446852	2.897372**
D(E2)	0.470072	2.648218
D(E2(-1))	-0.356573	-2.056794
D(E2(-2))	-0.851980	-4.794959***
D(E2(-3))	-0.836854	-3.622345**
D(E2(-4))	-0.368765	-2.340795
D(M)	-0.305637	-0.910788
D(M(-1))	-4.476962	-4.736329***
D(M(-2))	-2.417305	-4.606437**
D(M(-3))	-2.410224	-5.668982**
D(M(-4))	-0.928938	-2.403656
D(S)	-5.901889	-8.535024***
D(S(-1))	13.98598	5.660811***
D(S(-2))	8.413397	5.361648***
D(S(-3))	3.933835	4.235610**
D(S(-4))	2.034748	3.818951**
ECT(-1)*	-1.507428	-6.193496***

Not: ** (%5), *** (%1) düzeylerinde anlamlılık.

Modelin hata düzeltme sonuçları ve kısa dönem katsayıları incelendiğinde E2 (kazanç) değişkeninin iki ve üç dönem önceki değerleri ile LNGDP değişkeni arasında kısa dönemli, istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Diğer bir ifade ile katılım bankalarının kazanç kalemleri arttıkça kısa dönemde ekonomik büyümeye negatif bir etkileri olmaktadır. M (yönetim etkinliği) değişkeninin bir, iki ve üç dönem önceki değerleri ile LNGDP arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki saptanmıştır. Uzun dönem sonuçlarının tam tersi durumu ifade eden bu sonuçlar Türkiye’deki katılım bankalarının yönetsel olarak olumsuzdan olumluya doğru bir gelişim gösterdiğine ilişkin kanıtlar sunmaktadır. S (piyasa risklerine duyarlılık) değişkenine ilişkin kısa dönem tahmin sonuçları incelendiğinde bir, iki, üç ve dört dönem önceki değerler ile LNGDP arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Fakat mevcut dönemde S (piyasa risklerine duyarlılık) değişkeni ile LNGDP değişkeni arasında kısa dönemli, istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Bu sonuç Türkiye’deki katılım bankalarının faiz, kur ve enflasyon gibi piyasa risklerinden önceki dönemlere göre daha fazla etkilendiğini ve ekonomik büyümeye istenilen katkıyı sunamadıklarını göstermektedir. Modelin hata düzeltme katsayısı kısa dönemde ortaya çıkan bir dengesizliğin $(1/1,5 \approx 0,6)$ yarım dönem sonra düzeltilebildiğini göstermektedir.

5. Sonuç ve Tartışma

Türkiye’deki katılım bankalarının CAMELS göstergeleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada iki farklı ARDL modeli kurulmuş olup, her iki modelin sonuçlarına göre ekonomik büyüme ile CAMELS göstergeleri arasında eş-bütünleşme ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Birinci modelde değerlendirilen A (varlık kalitesi=gelir getirmeyen finansman/toplam finansman) değişkeni ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli negatif bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç katılım bankalarının gelir getirmeyen finansman kalemlerinin toplam finansman kalemlerine göre daha yüksek olması durumunda ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediğini göstermektedir. Literatürün büyük bir bölümü için söz birliğine varılan sonuç toplam finansmanların ekonomik büyümeyi pozitif etkilediği yönündedir (Furqani ve Mulyany, 2009; Abduh ve Omar, 2012; Yusof ve Bahlous, 2013; Kassim , 2016; Setiawan, 2019; Jawad ve Christian , 2019; Alafif ve Shaheen , 2021). Bu çalışma literatürü desteklemekle birlikte gelir getirmeyen finansman kaleminin bu ilişkiyi etkileyebilecek düzeyde olduğunu ve katılım bankalarının finansman yönetimine önem vermeleri gerektiğini göstermektedir. Bu kapsamda finansmanın amacı ve geri ödeme için gerekli fonun kaynağı iyi değerlendirilmelidir. Finansman talep eden müşterilerin güvenilirliği incelenmeli borç yükümlülüğü bakımından yasal durumu kapsamında risk profili oluşturulmalıdır. Potansiyel müşterilerin geçmiş ödeme performansı üzerinden finansal eğilimleri tahmin edilmeye çalışılmalıdır. Ticari finansmanlarda firmanın durumu ve faaliyet gösterilen sektörün gelecekteki potansiyel durumu dikkate alınmalıdır. Finansman için planlanan vade ve koşullar, garanti ve teminatlar yeterlilik açısından analiz edilmelidir. Birinci modelde elde edilen bir diğer sonuç kısa dönemde katılım bankalarının CC (sermaye yeterliliği) değişkeni ile ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki olduğu yönündedir. Sermaye yeterliliği bankaların risklere karşı sahip olması gereken sermaye miktarına işaret ettiğinden bir güvence niteliği taşımaktadır. Diğer taraftan sermaye yeterliliğinin yükselmesi bankaların kredi kapasitesini kısıtlamaktadır. Sermaye yeterliliği için belirlenen yasal sınırlar sıkılaştırıldığı oranda güvence oluştururken, kullanılabilir kredi miktarını sınırlandırdığı için daha az sermayenin ekonomiye sunulmasına ve banka karlılığının düşmesine sebep olabilmektedir. Sermaye yeterliliğinin yükselmesi (bankaların kredi kapasitesinin azalması) ile ekonomik büyüme arasındaki negatif ilişki, Türkiye ekonomisinin ekonomiye sermaye enjekte edilmesi ile büyüyebilen bir yapısal özellik taşıdığını düşündürmektedir.

Kısa dönemde E1 (ROA) değişkeninin bir ve iki önceki dönem değerleri ile ekonomik büyüme arasında tespit edilen pozitif ilişki, Imam ve Kpodar (2016) ve Daly ve Frikha (2016) ile paralellik göstermektedir. L (likidite) değişkeni ve bir önceki dönem değeri ve E2 (ROE) değişkeninin iki ve üç dönem önceki değerleri ile ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır. E2 (ROE) değişkenine ait elde edilen sonuçlar Imam ve Kpodar (2016), Daly ve Frikha (2016), Bendriouch, Satt ve M’hamdi (2020) ve Ledhem ve Mekidiche (2020) gibi araştırmacıların sonuçlarını desteklememektedir. Yazarlar (ROE) değişkeninin ekonomik büyümeye pozitif bir katkı sunduğunu rapor etmişlerdir. Literatürde, bu çalışmada analize dâhil edilen CAMELS göstergelerini katılım bankaları özelinde bir bütün olarak değerlendiren tek çalışma Ledhem ve Mekidiche (2020) tarafından yapılmıştır. Yazarlar katılım bankaları CAMELS göstergelerinin ROE hariç ekonomik büyümeye bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

M (yönetim etkinliği) değişkeninin bir, iki ve üç dönem önceki değerleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki negatifken uzun dönemli ilişki pozitifdir. Bu sonuç Türkiye’deki katılım bankalarının yönetsel olarak olumsuzdan olumluya doğru bir gelişim gösterdiğine ilişkin kanıtlar sunmaktadır. S (piyasa risklerine karşı duyarlılık) değişkeninin bir, iki, üç ve dört dönem önceki değerleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki pozitifken, fiili dönemde ilişkinin yönü negatife dönmektedir. Elde edilen bulgular Türkiye’deki katılım bankalarının faiz, kur ve enflasyon gibi piyasa risklerinden önceki dönemlere göre daha fazla etkilendiğini göstermektedir. Sonuç olarak araştırmada kurulan hipotez kısmen kabul edilmekle birlikte katılım bankacılığının ekonomik büyümeye istenilen katkıyı sunmadığı söylenebilir.

Konvansiyonel ve katılım bankacılığının ekonomik büyümeye istenilen katkıyı sunabilmesi banka performansının yanında ekonominin karakteristik özellikleriyle de yakından ilişkilidir. Volatilitesi yüksek makroekonomik değişkenler banka performansını düşürmekte, planlama yapmayı ve karar almayı zorlaştırarak ekonomik büyümenin gerçekleşmesini engellemektedir.

Katılım bankacılığının performansını etkileyebilecek makroekonomik değişkenlerin bağımsız değişkenler olarak modellendiği yeni çalışmalar, katılım bankacılığı performans değerlemesi için açıklayıcı olacaktır. Bu çalışmalar katılım bankacılığının ekonomik büyümeye istenilen katkıyı sunamamasının ekonominin

karakteristik özellikleri kaynaklı mı? yoksa katılım bankacılığı kaynaklı mı? olduğunun anlaşılmasına imkan sunacaktır.

KAYNAKÇA

- Abduh, M. ve Chowdhury N. T. (2012). Does Islamic banking matter for economic growth in Bangladesh? *Journal of Islamic Economics, Banking and Finance*, 8(3), 104-113.
- Abduh, M. ve Omar, M. A. (2012). Islamic banking and economic growth: the Indonesian experience. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 5(1), 35-47.
- Abduh, M., Brahim, S. ve Omar, M. A. (2012). A study on finance-growth nexus in dual financial system countries: evidence from Bahrain. *World Applied Sciences Journal*, 20 (8), 1166-1174.
- Afandi, M. A. ve Amin, M. (2019). Islamic bank financing and its effects on economic growth: A cross province analysis. *Signifikan Jurnal Ilmu Ekonomi*, 8(2), 243-250.
- Alafif, W. M. S., & Shaheen, R. (2021). An empirical evaluation of the impact of Islamic financing on economic growth in Saudi Arabia. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 18(13), 499-509.
- Al-Oqool, M. A., Okab, R. ve Bashayreh, M. (2014). Financial Islamic banking development and economic growth: A case study of Jordan. *International Journal of Economics and Finance*, 6(3), 72-79.
- Altan, M., Yusufazari, H. and Bedük, A. (2014), Performance analysis of banks in Turkey using CAMEL approach, *Proceedings of International Academic Conferences, International Institute of Social and Economic Sciences*, Vol. 2.
- Bektaş, S. ve Baykuş, O. (2020). Seçilmiş sektörel krediler ve iktisadi büyüme ilişkisinin ampirik analizi: Türkiye katılım bankaları örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(10), 244-258.
- Bendriouch, F. Z., Satt, H. ve M'hamdi, M. (2020). Do Islamic Banks Contribute to Economic Growth? Evidence from the GCC Countries. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 10(5), 352.
- Bilman, M. E. (2020). Türkiye'de İslami bankacılık, finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkilerinin doğrusal ve doğrusal olmayan yöntemlerle analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 353-369.
- Boukhatem, J. ve Moussa, F. B. (2018). The effect of ıslamic banks on GDP growth: some evidence from selected MENA countries. *Borsa Istanbul Review*, 18(3), 231-247
- Bozik, M. S. (2020). Impact of participation and conventional banks on economic growth: case of Turkey. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi (İKTİSAD)*, 5(11), 69-85.
- Constantin, A., Peltonen, T. A. ve Sarlin, P. (2018). Network linkages to predict bank distress. *Journal of Financial Stability*, 35, 226-241.
- Çakar, R., Güngör, S. ve Karakaş, G. (2018). Türkiye'de geleneksel ve katılım bankalarının toplam kredi hacimleriyle ekonomik büyüme arasındaki ilişkisi. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi (İEFD)*, 4(1), 69-95.
- Çonkar, M. K., Canbaz, M. F. ve Arifoğlu, A. (2018). Mevduat ve katılım bankaları kredilerinin ekonomik büyüme ile ilişkisi: ekonometrik bir analiz. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 1-11.
- Daly, S. ve Frikha, M. (2016). Banks and economic growth in developing countries: What about Islamic banks? *Cogent Economics & Finance*, 4(1).
- Demirgüç-Kunt, A., Laeven, L. and Levine, R. (2004). Regulations, market structure, institutions, and the cost of financial intermediation. *Journal of Money, Credit, and Banking*, 36, 593-622.
- Echchabi, A. ve Azouzi, D. (2015). Islamic finance development and economic growth nexus: the case of the United Arab Emirates (UAE). *American Journal of Economics and Business Administration*, 7 (3), 106-111.

- Elhachemi, H. G. ve Othman, M. A. (2015). Empirical analysis on the nexus between Islamic banking development in terms of size and activity, economic growth and financial crisis in Islamic Republic of Iran. *International Journal of Scientific Research and Innovative Technology*, 2(6), 27-44.
- Ellahi, N. ve Saghir, R. (2014). Analyzing the empirical link between Islamic finance and growth of real output: A time series application to Pakistan. *Academic Research International*, 5(6), 180.
- Farahani, G. Y. ve Dastan, M. (2013). Analysis of Islamic banks financing and economic growth: a panel cointegration approach. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 6 (2), 156-172.
- Furqani H. ve Mulyany R. (2009). Islamic banking and economic growth: empirical evidence from Malaysia. *Journal of Economic Cooperation and Development*, 30(2), 59-74.
- Gani, I. M. ve Bahari, Z. (2021). Islamic banking's contribution to the Malaysian real economy. *ISRA International Journal of Islamic Finance*.
- Gheeraert, L. ve Weill, L. (2015). Does Islamic banking development favor macroeconomic efficiency? Evidence on the Islamic finance-growth nexus. *Economic modelling*, 47, 32-39.
- Grassa, R. ve Gazdar, K. (2014). Financial development and economic growth in GCC countries: A comparative study between Islamic and conventional finance. *International Journal of Social Economics*.
- Hachicha, N. ve Amar, A. B. (2015). Does Islamic bank financing contribute to economic growth? the Malaysian case. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 8(3), 349-368.
- Hachicha, N. ve Amar, A. B. (2015). Does Islamic bank financing contribute to economic growth? The Malaysian case. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*.
- IFSB, Islamic Financial Services Board, (n.d). [Veri seti]. https://www.ifsb.org/psifi_03.php (Erişim Tarihi: 11.04.2022).
- Imam, P. A. ve Kpodar, K. R. (2016). Is Islamic banking good for growth? *International Monetary Fund Working Paper*, No:15-81.
- Jawad, A. ve Christian, K. (2019). Islamic banking and economic growth: Applying the conventional hypothesis. *Journal of Islamic Monetary Economics and Finance*, 5(1), 37-62.
- Jobarteh, M. ve Ergec, E. H. (2017). Islamic finance development and economic growth: Empirical evidence from Turkey. *Turkish Journal of Islamic Economics*, 4(1), 31-47.
- Karagöl, E., Erbaykal, E. ve Ertuğrul, H. M. (2007). Türkiye'de ekonomik büyüme ile elektrik tüketimi ilişkisi: Sınır testi yaklaşımı. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 8(1), 72-80.
- Karim, N.A., Alhabshi, S.M.S.J., Kassim, S. and Haron, R. (2018), Measuring bank stability: a comparative analysis between Islamic and conventional banks in Malaysia, *Proceedings of the 2nd Advances in Business Research International Conference*, Springer, pp. 169-177.
- Kassim, S. (2016). Islamic finance and economic growth: the Malaysian experience. *Global Finance Journal*, (30), 66-76.
- Ledhem, M. A. ve Mekidiche, M. (2020). Economic growth and financial performance of Islamic banks: A CAMELS approach. *Islamic Economic Studies*, 28(1), 47-62.
- Levine, R. (2005). *Finance and Growth: Theory and Evidence*. Amsterdam: Handbook of Economic Growth, P. Aghion ve S. Durlauf, Eds.
- Majid, M. S. A. ve Kassim, S. H. (2015). Assessing the contribution of Islamic finance to economic growth: empirical evidence from Malaysia. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 6(2), 292-310.
- Manap, T. A., Abdul, A.M. ve Omar, M. A. (2012). Islamic banking-growth nexus: evidence from todoyamamoto and bootstrap granger causality test. *Journal of Islamic Finance*, 1 (1), 59-66.

- Marlina, L. (2019). The influence of economic growth, job opportunity and people prosperity on Islamic banking growth in six provinces in Java Island. *International Journal of Nusantara Islam*, 7(2), 190-202.
- Munir, B., Salwa, U. and Bustamam, A. (2017). Camel ratio on profitability banking performance (Malaysia versus Indonesia), *International Journal of Management, Innovation and Entrepreneurial Research*, Vol. 3 No. 1, pp. 30-39.
- Narayan, P.K. (2005). The Saving and Investment nexus for China: Evidence from Cointegration Tests", *Applied Economics*, 37(17), 1979-1990.
- Nazlıoğlu, Ş., S. Kayhan ve U. Adıgüzel (2013). Electricity Consumption and Economic Growth in Turkey: Cointegration and Nonlinear Granger Causality, *Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy*, 9(4), 315-324.
- Pesaran, M. H., Shin, Y. ve Smith, R. P. (1997). Pooled estimation of long-run relationships in dynamic heterogeneous panels. <https://www.econ.cam.ac.uk/people-files/emeritus/mhp1/jasaold.pdf> (Erişim tarihi: 13.05.2022).
- Pratami, A., Feriyanto, N., Sriyana, J. ve Pratama, I. (2022). Are Shariah Banking Financing patterns procyclical? An Evidence from ASEAN Countries. *Cuadernos de Economía*, 45(127), 82-91.
- Rabaa, B.ve Younes, B. (2016). The impact of the Islamic banks performances on economic growth: using panel data. *International Journal of Economics and Finance Studies*, 8(1), 101-111.
- Reuters, T. (2020). State of the Global Islamic Economy Report 2019/20 Thomson Reuters, Dinar Standard, available at: <https://www.salaamgateway.com/SGIE19-20> (Erişim Tarihi; 25 Ağustos 2020).
- Sadraoui, T. ve Hleli, H. (2015). A dynamic panel data analysis for ıslamic finance and economic growth. *international Journal of Economics, Finance and Management Sciences*, 3(5), 1.
- Sahut, J.-M. and Mili, M. (2011). Banking distress in MENA countries and the role of mergers as a strategic policy to resolve distress. *Economic Modelling*, 28(1), 138-146.
- Setiawan, I. (2019). The role of Islamic banking in the development of economic sectors in Indonesia. *International Journal of Applied Business Research*, 1(02), 88-99.
- Sukmana, R. Taqwa, K. Z. ve Widiastuti, T. (2019). Islamic Financial Intermediation of Indonesian Economic Growth in 2003: Q1-2015: Q4. *International Journal of Civil Engineering and Technology*, 10(3).
- Tabash, M. I. ve Anagreh, S. (2017). Do Islamic banks contribute to growth of the economy? Evidence from United Arab Emirates (UAE). *Banks & Bank Systems*, 12(1) 113-118.
- Tabash, M. I. ve Dhankar, R. S. (2013). An empirical analysis of the flow of Islamic banking and economic growth in Bahrain. *International Journal of Management Sciences and Business Research*, 3(1).
- Tabash, M. I., Abdulkarim, F. M., Akinlaso, M. I. ve Dhankar, R. S. (2022). Islamic banking and economic growth: fresh insights from Nigeria using autoregressive distributed lags (ARDL) approach. *African Journal of Economic and Management Studies*, (ahead-of-print).
- Tajgardoon, G., Behname, M. ve Noormohamadi, K. (2013). Islamic banking and economic growth: Evidence from Asia. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 9(4), 542.
- TKKB (2020). Türkiye Katılım Bankaları Birliği Rapor, 2020, https://tkbb.org.tr/Documents/tkbb-yayinlari-97/TKBB_FR20_TR_KOD2.pdf (Erişim tarihi: 17.01.2021)
- Vural, M. F. (2022). *Katılım bankacılığı ve ekonomik büyümede nedensellik ilişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Wanke, P., Azad, Md.A.K.ve Barros, C.P. (2016), Financial distress and the Malaysian dual banking system: A dynamic slacks approach, *Journal of Banking and Finance*, Vol. 66, pp. 1-18.
- Yazdan, G. F. ve Sadr, M. H. S. (2012). Analysis of Islamic Bank's Financing and Economic Growth: Case Study Iran and Indonesia. *Journal of Economic Cooperation & Development*, 33(4).

Yusof, R. M. ve Bahlous M. (2013). Islamic banking and economic growth in GCC & East Asia Countries: a panel cointegration analysis. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 4 (2), 151-172.